

## KÉPIRÓ ÁGNES

### Fény a mediterrán esőben

Tenk László művészetéről



KÉPIRÓ ÁGNES (1981) Szolnok

Mielőtt Tenk László pályájának bemutatásába kezdenék, hadd idézzem fel első látogatásomat a mester műtermében, azt a katartikus élményt, amely írásom címét is inspirálta. Úgy öt éve ismerem személyesen Tenk Lászlót. Emlékszem első telefonbeszélgetésünkre, majd első személyes találkozásunkra: amikor tudatosult bennem, hogy ő maga a megtestesült jóság és bölcsesség. Úgy gondoltam akkor, a mediterrán tájak sajátos festője csöppet sem olyan mélabús, mint a bennünket körülvevő baljós képei. Meg akartam érteni, hogy miként, pontosan milyen szálakon kapcsolódik az ő kedves humora, derűs nyugalma képmezői nyugtalanságához, amelyek számomra mindig is valami kellemest, nyugalmat, megélnivalót közvetítettek. 2023 elején a mester 80. születésnapjára szerveződő kiállításra készülődvén végre eljutottam csodálatos csillaghegyi otthonába. Belépve azonnal felvitt a műtermébe, s kérte, maradjak ott addig, míg a múzeumi kollégákkal intézik a tenivalókat. Először járkáltam, forogtam jobbra-balra, próbáltam feldolgozni a készülő és kész, régebbi képek hangulatát, a polcokon felsorakozó könyvgerinceket, a látványt, amely ablakaiból kinézve tárult szemem elé. Pásztáztam palettáját, s az élményt csak szívtam és szívtam magamba.

Van a műterme közepén egy hatalmas fotel, szemben vele a készülő festmények állványokon. Több is. Jó ideje „utaztam” már ottan a csodában, s úgy éreztem, le kell ülnöm. Oda, az ő fotelébe, hogy onnan lássam őt, aki képzetemben gyorskezü, nyakig festékes alkotóként meg is jelent előttem. Kicsit ódzkodtam, mégis hogy jövök ahhoz, hogy a fotelében foglaljak helyet, de egy ponton túl elengedtem e gondolatot, hát leültem. Néztam a készülő képeket, majd egy idő múlva azon kaptam magam, hogy már csak egyetlenegyét nézek. Egy síkátorban lévő, földszinti lakás ajtaján fény áradt ki. A síkátor a tengerre nézett, megmutatta nekünk az esteledő tengert és a horizontot, a szürkülő eget. A lépcső és a fák deres kékje, a tenger és a felhők üres hidege, valamint a házfalak hűvös szürkéje egészen kirázott. Nincs egy szál ember sem azon a képen, mégis minden, ami meleg és emberi, ott van a földszinti bejárat meleg, sárga fényt árasztó nyílásában, ami mögött, odabent talán finom vacsora készülhet, még az illatát is érezzük, vagy épp már elcsendesedik, nyugovóra készülhet egy család. Minden emberi melegség és szeretet ott van abban az ajtónyílásban, amelynek melege, belső fénye is bevilágítja a szemben lévő falat. Ez a fény nem más, az emberiség reménye és a művész lelke, biztató hite is egyben.

Hosszasan merengtem e kép előtt, mígnem azt vettem észre, hogy változnak a színek. A képmező hirtelen sötét lett, már-már eltűnt a fény. Egy pillanatra kiléptettem magam e lelki utazásból, s megállapítottam, hogy engem bizony ott felejtettek, mert órák óta ülök egy távoli festő műtermében, és senki sem keres. Nem ijedtem meg, valójában örültem. Éreztem, hogy ott szeretnék maradni, és folytatni utamat a mediterrán tájban, mert jó nekem ott. S egyszer csak kivilágosodott minden, kívülről szikrázó napsütés áradt be a műterembe, s a kép sárga fénye erősebben és melegebben izzott, mint az elsötétedés előtt. Már nem csináltam semmit, csak hagytam, hogy engem is beragyogjon, melegítsen a fény. Egyszer csak kopogtattak, Dóri lépett be, Tenk László lánya. Elmeséltem neki, milyen élményben volt most részem, ő pedig elmondta, hogy hatalmas vihar volt, diónyi jegek hullottak az égből. Vissza is kérdeztem, melyik nap, mert hogy ez most történt meg, nehezen hittem el. Semmit nem érezkeltem az egészről, csak egy bámulatos képmezőt, amely egyszer csak besötétült, majd kivilágosodott. Nem hallottam hangokat, talán csak a tenger csendes zúgását a távoli síkátor lépcsőjén állva.

Hosszasan írtam a fentiekben *A lépcső és virágzás* című képről, amelynek műtermi élménye meghatározó, amelyben ott a lépcső, a lefelé tartás, ami lehet akár süllyedés, de ott a fény és a virágzás is. E mű szemlélteti, összegzi is Tenk László egész művészi attitűdjét. Élményt ad nekünk, és rezonál. Ugyanezt teszi minden műve, különösen a születésnapján Szolnokon nyílt egy hónapos kiállításban,<sup>1</sup> ahol egy láncrea fűzve láthattuk az életmű jelentős történéseit. A Szolnoki Galériában



2023. augusztus 8. és szeptember 3. között megrendezett kiállítás laza kronológiai csoportosításokban, külön szekciókra bontva, de a kiállítótér jellegénél fogva alapvetően egy térben mutatta be 55 festményen át Tenk László művészi pályájának 1962 és 2023 közötti történéseit. Bár a legkorábbi alkotás, az első festményként is számon tartott, 1962-ben, még a főiskolai évek alatt készült *Önarckép* a földszinten, a legutolsó önábrázolással (*Ág-bogas önarckép*, 2011) lett párba állítva, a korai éveket reprezentáló alkotások egy szinttel fentebb, a karzat falaira lettek installálva.

Tenk László 1961 és 1966 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult festészetet Bernáth Aurél osztályában. 1970 és 1975 között Debrecenben, a Nagyerdei Művésztelepen alkotott, majd 1975-ben Budapestre költözött, és azóta is a fővárosban él és alkot. Ez a változásokkal teli időszak, a hetvenes évek tekinthető a professzionális művészi pálya kezdetének, amikor a kísérletező, újtját kereső fiatal alkotó festményein már tetten érhetők a későbbi évtizedekben egyre kiforrottabbá váló, jellegzetes Tenk-stílusjegyek: vastag, rusztikus festékrétegek, valamint erős kontúrok a formahatárok mentén. Tenk László korai festményein a figura dominál, az emberi alak egymagában vagy csoportosan ábrázolva, jelzésszerű vagy belső térbe komponálva. Ebben az alkotói periódusban a külső történések rögzültek képmezőin: magánéletének epizódjai (*Várandós alvó*, 1970), művészi önkeresésének vívódásai (*Önarckép*, 1973; *Kint és bent*, 1978), a politikai-társadalmi közérzet (*A szemét eltakarítása*, 1976) vagy a társművészetek által megélt élmények, szellemi táplálékok (*Elűzöttek*, 1978). Ahogy 1979-ben keletkezett *Magamról, munkámról* című írásában megfogalmazza: „A festészetet az önismeret és a világ megismerése eszközének tekintem. A világ csúf épület. Kusza eszmék csapnak össze, félelmetes perspektívák nyílnak. Közöny, törtetés, hasznos tulajdonságok, a szentelenség–objektivitás, a handabanda–egészséges indulat, a kiagyaltság–szerkezet, a szirup–mély érzélem. Pusztul a természet, redukálódnak a kapcsolatok, odvakban, pótszereken élünk, nem ismerjük meg egymást. Gyerekek nőnek fel szülők nélkül, szülők öregszenek meg öröm nélkül, öregek halnak meg részvét nélkül. Ebből a világból veszem a követ, hogy újraépítve jobb legyen. Köveim: arcok, virágok, mozdulatok, tárgyak, utcák, hangulatok, csak a kötőanyaga más, a szeretet. Barátkozván a korszerűtlenség vádjával, ajánlom figyelmükbe munkáimat.”<sup>2</sup>

Az 1980-as és 1990-es években készült művek egy alkotói alperiódusnak is tekinthetők, hiszen Tenk László festészete ebben a két évtizedben konzekvensen megtartva, de egyre inkább enigmatikus és metaforikus szerepkörrel ruhazza fel a figurát, amely a hetvenes évek komponálási módjától merőben eltér: az emberi alak a képszélekre, perifériára kerül, mindeközben megnyílik a külvilág. Egyre fontosabb szerepet kapnak a tájak, táj- és városrésztetek a képmezőkön, tulajdonképpen ekkor válik tájfestővé Tenk László. A tájakkal együtt megjelennek azoknak természetes, Tenk művészetére oly jellemző elemei: a fák, amelyek az idő előrehaladtával egyre antropomorfabbakká válnak. Az *újságkihordó hajnala* című, 1980-ban festett alkotása előrevetíti az ezredforduló után bekövetkező komorabb, derűs telítettséget veszített, ködös-sejtelmes színhasználatot. Emellett a baljós, nyugtalan állapotok első vizuális interpretációi érhetők tetten a korszak narancsápadtfehér szélű, sötét felhőivel tűzdelte égboltjain (*Toledo látképe*, 1987; *Akiért verekednek*, 1988). Az utóbbi mű kapcsán a változások tapasztalatait írásban is rögzítette Tenk, kijelölve festészetének további lehetséges útját: „A belső harc jó időre eldőlt. A racionális megközelítést elsöpörte a szabad festészet élménye. Tudtam, hogy az intuícióim által megfogalmazott feladatokat a kezemnek azonnal kell végrehajtania, anélkül, hogy az agyamon átfuttatnám, latolgatnám. Éreztem, hogy a valóság sugallataira kell hallgatnom, és az ösztöneimre bízva magam, az igazodás helyett a szabadságot kell hogy válasszam! Úgy éreztem, hogy az intenzív élmény, az erős kifejezési kényszer és a szabad festészet együtt teremtik meg a hiteles művészi »előadást«, és ez válik majd jövőbeni stílusom alapjává.”<sup>3</sup>

A városképek és tájképek ábrázolásával kinyílt Tenk László korábbi belső térben zajló és bensőséges világa. E változás utazási élményeinek köszönhető. 1975-ben, első nyugat-európai tanulmányútján számos impulzus érte: elementárisan hatott rá a mediterrán tájélmény a francia Riviérán, valamint az impresszionista festészetrel való közvetlen találkozás Párizs múzeumaiban. Ezt követően amikor csak tehette, a Földközi-tenger melletti városokba látogatott, leggyakrabban Horvátországban, Olaszországban és Görögországban járt. Mediterrán tájképei olyan hitelességgel és mély átéléssel prezentálják a tájat és az atmoszférát, mintha ő maga is oda született volna. Az utazások végéhez közeledve felértékelődött a hazatérés élménye, a szeretett otthon, Csillaghegy és

Óbuda utáni vágya, amely számos festményének lett témája (*Kert, lány, alkony*, 1990; *Hajnali kódorgók*, 1991; *Az amfiteátrum Óbudán*, 1997; *...és lent a város, tél*, 1998). „A hajsolt utazások után a hazatérés mindig másfajta örömet okozott. A rohanó világ reám zúduló élményei után a biztos menedéket nyújtó otthon, a szeretett emberek, tájak, a haza, a nyelv mind a bensőséges nyugalom, a biztonság és az állandóság érzését sugallta. Döbbenetként hatott a felismerés: hová a nagy rohanás, az ismeretlen hajszolása, mikor a legkifejezőbb dolgok, az érzésed tükrözésére alkalmas tájak itt hevernek a lábad előtt?”<sup>4</sup> – idézi fel a hazatéréseit 2018-ban készült interjújában.

Napjainkban Tenk László színpalettájának leggyakoribb eleme a kék, valamint annak megannyi, szürkébe és lilába hajló árnyalata. Nem volt ez mindig így, pályája korai évtizedeiben izzó vörösek, telített sárgák, olajzöldek, derűs kékek, barnák, feketék tarkították képmezőit. A jellegzetes Tenk-kékek és azok differenciálódása a kilencvenes években készült műveken figyelhető meg eklatánsan. Ekkor jelennek meg először a hideg, fémes szürkéskékek (*Hajnali kódorgók*, 1991; *Az amfiteátrum Óbudán*, 1997; *...és lent a város, tél*, 1998), de a sajátos lilák is (*Kert, lány, alkony*, 1990; *Az amfiteátrum Óbudán*, 1997), amelyek az utóbbi tíz évben újra visszatértek képmezőire.<sup>5</sup> Az ezredfordulót követően színei visszafogottabbá és komorabbá váltak, de a redukált színhasználat számos árnyalattal mégis gazdagodott és elmélyültté vált. A kékekben, kékesszürkékben és szürkékben gazdag képmezőinek egy része szinte kontraszt nélküli, már-már monokróm (*Az időről és a folyóról*, 2019; *Ködben*, 2022). Más képein felsejlik a fény, egy-egy sikátorlakás nyitott ajtajából kiáradva (*Görög lépcső estefelé*, 2020; *Lépcső és virágzás*, 2023) vagy az égből áramlóan (*Húsvét Velencében*, 2021; *Ború és derű*, 2022; *Ég-szín-tér*, 2023).

Az utóbbi években egy új képciklus jelent meg Tenk László művészetében, a kuporgó, szorongó alakok ábrázolása, amelyek – hasonlóan a pályakezdő évekhez – uralják a képmezőt, környezetük semlegesen sejtelmes. Ezek a feszültségekkel teli, szorongó figuráknak az előképe *Az időről és a folyóról* című, 2019-ben keletkezett alkotás, ugyanis a mű elkészülése után Tenk László egy álmot látott, amelyben a képmező alsó harmadában elterülő fekvő fa egy emberalakká változva jelent meg. Ezen álmom nyomán festette meg a *Jónás* című képét 2020-ban, majd a koronavírus-járvány és az orosz–ukrán háború hatására a festő egyre nyugtalanabb közérzete újabb képeket generált (pl. *Szorongó III*, 2022).<sup>6</sup> Tenk szorongó, kuporgó alakjait ábrázoló festményei<sup>7</sup> terápiás képek: az alkotó belső, feszítő érzései kikerülnek a farostrá, és nem belülről fojtogatják tovább. A figurák testtartásukkal, arckifejezésükkel az emberi élet viszontagságait, küzdelmeit jelenítik meg, miközben a szemlélőből együttérzést váltanak ki.<sup>8</sup>

„Minden jó kép önarckép”<sup>9</sup> – vallja Tenk László, akinek antropomorf fái metaforikus önábrázolások, a gubancos ágak az emberi lélek bonyolultságának szimbólumai; a kérge, szenvedő törzsek mindennapi történések és egyéni traumák rögzítői is. Az ezredfordulót követő képeit már nem a külső élmények, impulzusok, hanem az alkotó lelkének belső rezdülései, rezonálásai generálják. Magán- és közéleti történések hatására nemcsak kiadja magából a megélt traumákat és baljós előérzeteket, hanem mély szimbiózisba kerülve az alkotás időn kívüli állapotával, eggyé válik tájaival, épületeivel, fáival – a nappalal és az éjszakával, a derűvel és a búval.

A Szolnoki Galériában alapvetően kronológiai rendezőelv alapján megvalósult kiállítás nemcsak öt évtized alkotói termésének legfőbb műveit vonultatta fel, hanem szemléltette az alkotó útját az útkeresésektől önmaga megtalálásáig. Azt a hosszú időintervallumot, amely nemcsak a tematika, a stílus és a motívumok változásait mutatja, hanem azt a folyamatot is, hogy hogyan közelíti meg a művészet Tenk lelkének legmélyebb rezdüléseit, s hogyan tudja a festő ezeket a mélységeket a materiával szimbiózisban, az alkotással töltött hosszú órák időtlenségében és katarziséban festménnyé varázsolni. Hogyan tudja a fájdalmat, a küzdelmet, a szomorúságot átadni nekünk, szemlélőknek úgy, hogy mi érzékelve és megértve a megélt traumák önterápiás kikívánczozását, mégis a szépet, a megnyugtatót, a kellemest, a derűt és az optimizmust éljük meg Tenk László művei által. Megtapasztalva a fényt az alagút végén, vagy ha úgy tetszik, a fényt a mediterrán esőben.

## JEGYZETEK

<sup>1</sup> *Festeni mindig jó – Tenk 80* címmel 2023. augusztus 8-án, Tenk László 80. születésnapján nyílt egyéni kiállítás a Szolnoki Galériában, amely 2023. szeptember 3-ig tartott nyitva. A jubileumi kiállítás szolnoki helyszínét

a Budapesten élő alkotónak az alföldi várossal és kulturális intézményeivel több évtizedre visszanyúló aktív szakmai és személyes kapcsolódásai adták. Több mint harminc éve kiadványok és kiállítások létrehozása terén szoros partnerségi viszonyt ápol a szolnoki múzeum Tenk Lászlóval és az általa alapított T-Art Alapítvánnyal. A múzeum kapcsolata még szorosabbá vált az alapítvánnyal 2022-ben kötött együttműködési megállapodást követően, amelynek értelmében a rangos kortárs képzőművészeti gyűjtemény fokozatosan letéti anyagként a Damjanich János Múzeum gondozásába kerül.

<sup>2</sup> *Tükör és ablak. Tenk László festményei*, Vox Artis Alapítvány, 2007.

<sup>3</sup> *Visszatekintő. Beszélgetés Tenk Lászlóval* = Tenk, szerk. GARAMI Gréta, TENK László, 2018, 42.

<sup>4</sup> *Uo.*, 44.

<sup>5</sup> Garami Gréta szent lilaként ír a 2013 környékén Tenk palettáját kivilágosító különleges áfonyakrémszínű kékeslila felbukkanásáról. GARAMI Gréta, *Takarásban. Tenk László 2008–2018 között készült festményeiről* = *Uo.*, 18.

<sup>6</sup> E képciklus az Eötvös 10 Galériában debütált 2023 elején, de Szolnokon a sorozatot csak a *Szorongók III.* (2022) képviselte.

<sup>7</sup> A figura visszatérésének egy másik, a kuporgókkal némi átfedésben lévő alcsoportja Tenk László biblikus témájú képei, amelyek 2013 környékén kerültek Tenk László művészetének középpontjába. Ezek az alkotások nem szentképek, nem illusztrálják a jól ismert jeleneteket, hanem inkább a tenki üzenet, ars poetica megtestesítői, azok súlyosságához szánt távoli idézetek. GARAMI, *Takarásban*, i. m. = *Uo.*, 18.

<sup>8</sup> TENK Dóra, *Nyugtalan közérzet* = *Tenk László: Mert festeni jó!*, szerk. TENK László, DOBSZAY Miklós, Budapest, 2023, 14–15.

<sup>9</sup> Tenk László szóbeli közlése a *Festeni mindig jó – Tenk 80* című kiállítás sajtótájékoztatóján. Szolnoki Galéria, 2023. augusztus 3.





TENK LÁSZLÓ, Önarckép, 1962, olaj, farost, 45x33 cm  
(Birk család tulajdona)



TENK LÁSZLÓ, Dózsa, 1975, olaj, tempera, farost, 122x81 cm;  
Elűzöttek, 1978, olaj, tempera, farost, 157x125 cm (Damjanich János Múzeum, ltsz. DM 80.47.1.)

TENK LÁSZLÓ, A szemét eltakarítása, 1976, olaj, tempera, farost, 105x122 cm





TENK LÁSZLÓ, Önarckép, 1973, olaj, tempera, farost, 69x39 cm

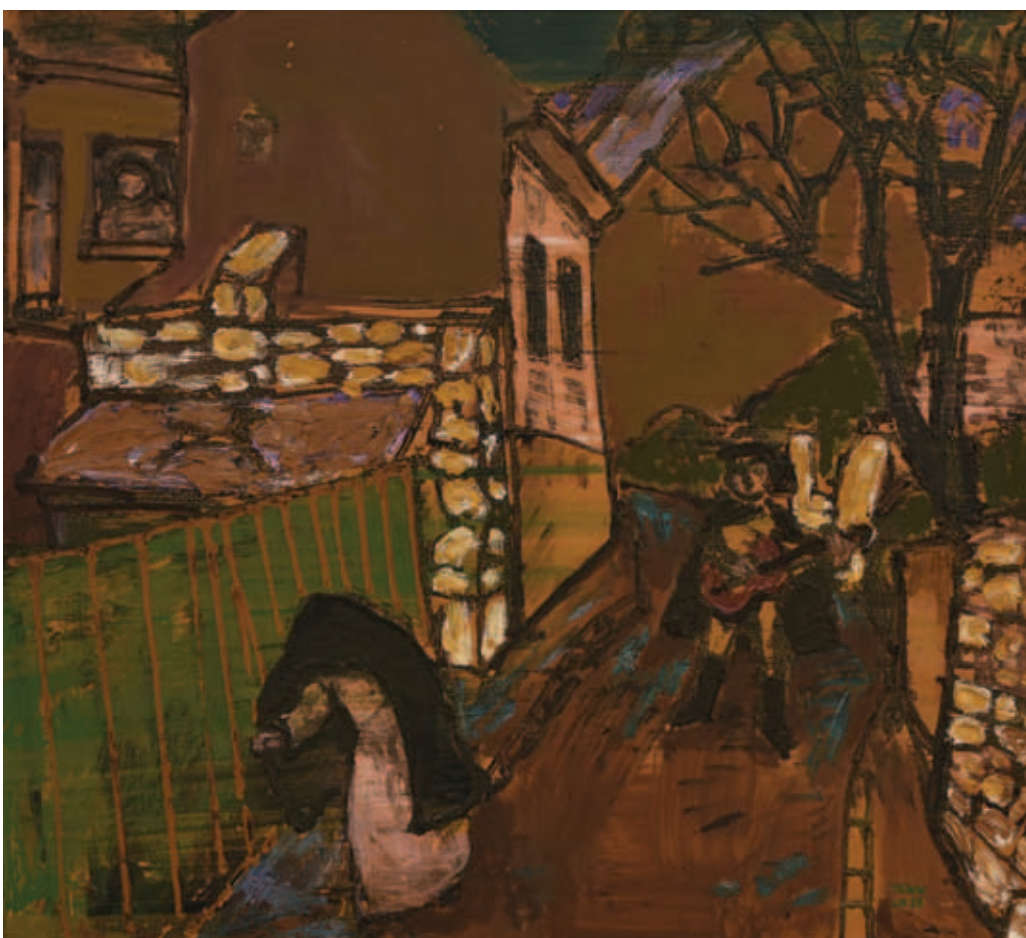


TENK LÁSZLÓ, Hús, 1977, olaj, tempera, farost, 150x125 cm (Déri Múzeum, ltsz. II.79.147.1.)



TENK LÁSZLÓ, Kint és bent, 1978, olaj, tempera, farost, 122x115 cm (Tenk Dániel tulajdona); Várandós alvó, 1970, olaj, farost, 59x72 cm

TENK LÁSZLÓ, Az újságkihordó hajnala, 1980, olaj, tempera, farost, 61x69 cm (T-Art Alapítvány tulajdona);  
Menekülő lány és trubadúr, 1980, olaj, tempera, farost, 58x75 cm (Tenk Éva tulajdona)

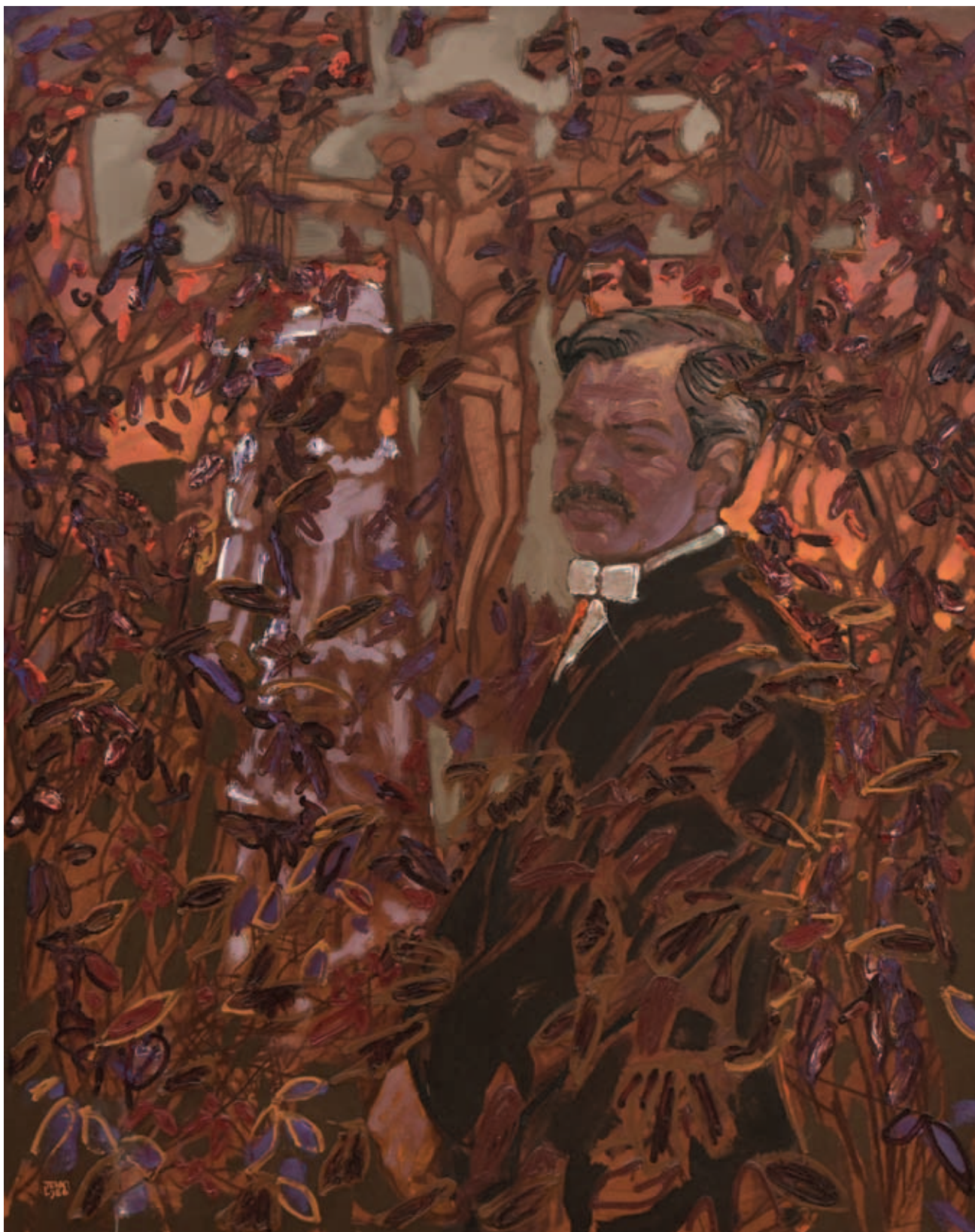




TENK LÁSZLÓ, Önarckép, 1985, olaj, tempera, farost, 90x68 cm



**TENK LÁSZLÓ, Tavaszi ünnep Hollókőn, 1984, olaj, tempera, farost, 80x65 cm  
(Völgyi-Skonda-gyűjtemény)**



TENK LÁSZLÓ, Szindbád, 1986, olaj, tempera, farost, 100x80 cm  
(Veres Péter Gimnázium)



TENK LÁSZLÓ, Akiért verekednek, 1988, olaj, tempera, farost, 83x68 cm (mt.);

Ember lámpással, 1988, olaj, farost, 140x100 cm (Tornyai János Múzeum Képzőművészeti Gyűjteménye, ltsz. 88.30.);

Toledo látképe, 1987, olaj, farost, 87x122 cm (Tornyai János Múzeum Képzőművészeti Gyűjteménye, ltsz. 87.24.)





TENK LÁSZLÓ, Hajnali kódorgók, 1991, olaj, vászon, 150x110 cm  
(Damjanich János Múzeum, ltsz. DM 2001.7.1.)

TENK LÁSZLÓ, Kert, lány, alkony, 1990, olaj, tempera, farost, 135x120 cm;  
Tavaszi este és egy filozófus, 1990, olaj, tempera, farost, 60x70 cm (Oláh András tulajdona)





TENK LÁSZLÓ, ...és lent a város, tél, 1998, olaj, tempera, farost, 60x72 cm (mt.); Az amfiteátrum Óbudán, 1997, olaj, tempera, farost, 72x80 cm (mt.)



**TENK LÁSZLÓ, Ág-bogas önarckép, 2011, olaj, tempera, farost, 50x40 cm**  
(Vitézi László tulajdona)





TENK LÁSZLÓ, Lépcső és virágzás, 2023, olaj, tempera, farost, 100x140 cm  
(Zentai-Schoblocher-gyűjtemény)

TENK LÁSZLÓ, Ég-szín-tér, 2023, olaj, tempera, vászon, 120x130 cm

